

¹²
**‘Alles waar je
bang voor
bent,
gebeurt’**

17 september 2011

Ze was ongewild
de hoofdpersoon
in haar eigen
drama. Actrice
Maria Kraakman
(41) over pijn,
verdriet – en een
nieuwe liefde.

tekst PIETER WEBELING

fotòs PABLO DELFOS

styling ROEL SCHAGEN

actrice en regisseur Dora van der Groen. Kraakman is bereid dat raster over haar eigen verhaal te leggen. Om inzicht te krijgen in hoe ze speelt. En vooral: om enige samenhang te brengen in haar persoonlijke geschiedenis die ruim drieduizend dagen geleden een wending nam.

I. PIJN

Op 21 mei 2008 lag ze in een ziekenhuis in Hilversum. Ze ontwaakte na een operatieve ingreep in haar onderbuik die klein en bescheiden had moeten blijven.

‘Ik was in paniek, trok wild aan allerlei slangetjes en klemmetjes. ‘Mevrouw Kraakman, rustig, rustig.’ Half bij bewustzijn hoorde ik iemand dat zeggen. Ik kon nog hele-

maal niet weten wat er was gebeurd, natuurlijk. Maar mijn lichaam wist het wél. ‘Ik had al langer pijn. Hier, bij m’n eierstokken. Op een dag begon daar iets te bollen, heel eng. Het bleek een cyste te zijn, gevuld met oud, donker bloed. Een chocoladecyste noemen ze dat. Hoe plastisch wil je het hebben? Toen ze me hadden opengesneden, bleek het één grote bende te zijn. Die cyste zat vastgekoekt aan mijn darmen. Ik verloor een eileider. De vraag was: kon ik nog kinderen krijgen?’

Wilde je graag kinderen?

‘Ja. Ik had een droom van een mooi leven, een diep verlangen naar geborgen-

heid. Voor mij was dat: een gezin met kinderen waar je altijd terecht kan, een gezellige boel waar alles in overvloed aanwezig is. Elke dag was mijn ijskast gevuld alsof ik dat gezinnetje al had. Als een juffrouw Mier zat ik dat in m’n eentje fijn te organiseren: op dinsdag naar de markt want dan is het goedkoper, weetjewel. Heel dwangmatig. Het kostte ook wel kracht. Je bent steeds weer een verjaardagsfeestje aan het voorbereiden dat je alleen viert.’

Het heeft iets treurigs. Ze schaterd. ‘Ja! Maar zo was mijn plan.’

Vijf jaar eerder had je acteur Dragan Bakema ontmoet.

Een grote liefde. Met hem durfde je de avontuurlijke sleur van een gezinsleven aan? ‘Ja. Daar hoefde ik niet eens over na te denken. In 2008 was ik de 30 al ruim gepaseerd. Nu word ik moeder, dacht ik, nu gaat het beginnen. Toen kwam dus die operatie. Ik kreeg daarna direct toegang tot ivf, reageerbuisbevruchting. Bij de eerste poging had ik maar twee eitjes. Eentje was binnen een dag dood, het andere lag te zieltoegen in een plastic kweekschaaftje.

HH

Hoog boven de stad, op de zevende verdieping van de Stadsschouwburg, in de ontspanningsruimte van Toneelgroep Amsterdam, nipt Maria Kraakman van haar thee. Het is vroeg in de avond. Door de openstaande deuren is een zacht zomerbriesje voelbaar.

‘Mijn levensmotto is *blijkbaar*’, zegt ze. ‘Blijkbaar gebeuren dingen zo. Blijkbaar gaat het zoals het gaat. Het overkomt me.’ **Dat klinkt gelaten, fatalistisch zelfs.** ‘Snap ik, maar dat is niet zo. Ik werk hard, maar eigenlijk plan ik mijn leven nooit. Dat heeft toch geen nut. Wanneer heb je nou echt controle? Het is vaak alleen maar wrede willekeur. Geluk, pech, toeval.’ **In persoonlijke zin was je de laatste jaren ongewild de hoofdpersoon in een soort Shakespeeriaans drama.** Kort lachje. ‘Misschien wel, ja. Voor een toneelschrijver is het een prachtig verhaal. Voor mij is het meer een associatieve brij aan beelden. Het was allemaal nogal véél.’

Pijn, perversiteit, poëzie, plezier en persoonlijkheid. Het zijn de vijf p’s voor een acteur, bedacht door de Vlaamse

CV MARIA KRAAKMAN

5 augustus 1975
Geboren in Soest

1994-1998 Toneel-
school Arnhem
2005 Gouden Kalf
voor beste actrice
in film *Guernsey* van
regisseur Nanouk
Leopold
2009-2015 Toneel-
groep Oostpool
2007-2014 vaste
gastacteur bij thea-
tergroep De Warme
Winkel
2008 *Eline Vere*
[Nationale Toneel],
nominatie Theo d’Or
2010 Theo d’Or voor
Orlando
2010 Nominatie Gou-
den Kalf *Hunting &*
Zn. [met Dragan
Bakema]
2014 *Who’s Afraid of*
Virginia Woolf [met
Jacob Derwig]
2015 Nominatie Theo
d’Or voor Harper in
Angels in America
[Toneelgroep Oost-
pool]
2015 Nominatie Gou-
den Kalf *Schneider*
vs. *Bax* van regisseur
Alex van Warmer-
dam
2015-nu Toneel-
groep Amsterdam
2016 Nominatie Theo
d’Or voor *Het Jaar*
van de Kreeft
[Toneelgroep
Amsterdam]
2016 *De dingen die*
voorbijgaan (regie:
Ivo van Hove)
2017 Film *In Blue* (Jaap
van Heusden)

Maria Kraakman
heeft een relatie
met Vincent van der
Valk.

FOTOGRAFIE: PARLO DEL FOS (UNSPOKEN). STYLING: ROEL SCHAGEN (EE AGENCY). HAAR & MAKE-UP: SANDRA COVERS VOOR ELLIS FAAS & KEVIN MURPHY (ANGELIQUE HOORN). ASSISTENT-STYLING: FRIEDA STEINEBACH. ASSISTENT: CASPER KOFIJAS & BROEK AVELON. BH LOVE STORIES

**'IK HEB
EEN DIEPER
VERDRIET
LEREN
KENNEN'**

KORSETJURK DENNIS DIEM

De arts zei dat het 'inhumaan' zou zijn om mij met ivf te laten doorgaan. Ik kon gewoon geen kinderen krijgen. Na dat bericht... Ik fietste verdoofd, verdoofd naar huis. Wat nu? Voor mijn gevoel was ik diep in de rouw, voor een kind dat nooit geboren zou worden.

'Het is een eenzaam proces. Niemand kan je helpen, ook je relatie niet, voor hem was het net zo eenzaam. De angst die je overvalt: ik word alleen oud en ga alleen dood. Want ja, wie wil er nog bij mij blijven? In *The Sopranos* zag ik eens een scène over een vrouw die ook geen kinderen kon krijgen. Haar vriend, een maffioso, zei: '*You never told me you were damaged goods.*' Dat zinnetje raakte me. Het voelde als falen. *Damaged goods*. Ik ben gewoon stuk.' Legt een

**'SOMS KON
IK WEINIG
ANDERS
DOEN DAN
IN HET GRAS
LIGGEN
MET DE
GEDACHTE:
IK LEEF NOG,
IK ADEM
NOG'**

hand op haar buik. 'Hier zit een litteken, letterlijk. Af en toe trekt en schrijnt het.'

Kon het spelen helpen? 'In die eerste jaren zeker. Spelen was een vlucht voor de pijn. Alles aannemen, keihard werken en denken: ik word geen moeder, oké, dan word ik voor de rest van m'n leven gewoon een fucking goeie actrice. Dat is óók zingeving.'

Regisseur Nanouk Leopold zei: 'Maria is een Stradivarius.' Schuchter glimlachje. 'Mooi. Eervol. In het theater of op de set houden mensen van me, daar kan ik mijn pijn en verdriet kwijt.'

Hoe? 'Dat is moeilijk te zeggen. In 2008 speelde ik Orlando in het gelijknamige toneelstuk. Die is man en vrouw, jeugdig en oud, sterfelijk en onsterfelijk. Een grenzeloos personage, zwevend en zwerwend door de eeuwen, heerlijk om te spelen.'

Voor die rol kreeg je de prestigieuze Theo d'Or. Dat zal geen toeval zijn. 'Het is wel toeval. Sorry. Ik snap dat je die verbinding legt, maar zo eenduidig is de werkelijkheid niet. Voor mij niet. Ik heb een grote afkeer van heiligdoenerij over dit vak.'

Het is even stil. Door de openslaande deuren klinkt een rinkelende tram.

'Nou... misschien heb ik wel een dieper verdriet leren kennen. Ik ben mijn eigen instrument, dat is waar, en met een deuk in de klankkast klinkt dat toch anders. Misschien nog steeds mooi en zuiver, maar je hoort de beschadiging of de loutering. Het resonanceert. Dat woord zocht ik. Wat mij gebeurt, resoneert in mijn spel. Ik weet nog dat Orlando zich afvroeg: waarom? Als vrouw denkt ze: we gaan trouwen, we krijgen kinderen, maar wáárom? Wat is de zin? Intuïtief ben ik daar meteen. Dat is dan inderdaad geen toeval.'

In jouw rol als Martha in *Who's Afraid of Virginia Woolf* kwam de kinderloosheid veel explicieter aan de orde. 'Ja. Martha en George hebben een imaginair kind. Ze doen alsof. En in een ultieme poging haar te raken 'vermoordt' hij hun zoon. 'Onze jongen is dood.' De pijn van Martha en de pijn van mijzelf kon ik één op één op elkaar leggen. Het enige wat ik hoefde te doen was: openstaan, toelaten. Dat doe je één keer, in de repetitieuimte, en dat voel je effe. Daarna kan ik het herhalen. Dat is techniek. Ik lijd daar dan niet onder, hè. Als actrice ben ik dan ook wel weer zo gedeformeerd dat ik denk: yes, nu raak ik de juiste snaar, zó moet ik spelen.'

2. PERVERSITEIT

Heb je iets pervers? 'Ja. Haha! Dat denk ik wel. Niet in hoe ik me gedraag, wel in hoever mijn fantasie kan gaan. Ik ben ook pervers in mijn angsten. Ik kan bang zijn om verlaten te worden of dat mijn vriend er met een ander vandoor gaat. Tot in de goorste details zie ik die film voor me. Echt. Ik had laatst een droom... Moet ik dit gaan vertellen? Pfff. Goed. Er was een hele slechte voetbalwedstrijd op het EK, maar de supporters in het stadion zongen massaal: 'Dit is altijd nog leuker dan Maria Kraakman.' Dat droomde ik! Mijn

vriend vond het masochistisch. Ik vond het vooral megalomaan. Wie dróómt dat nou? Alleen een dictator toch?'

Een dictator met een hoog of een laag zelfbeeld? 'Zeg jij het maar.'

Ligt het perverse ook besloten in jouw vak? Als je weer eens afdaalt naar de menselijke onderwereld? 'Dat kun je gerust zo stellen. Van lief naar kwaadaardig, van verlegen naar dwingend, alle combinaties en gradaties van de menselijke natuur zijn mogelijk. Dat vertaalt zich in romans, films en toneelstukken. Al is het nooit zo erg als in de werkelijkheid.'

In 2013 hoorde Kraakman dat haar vriend Dragan, nog altijd een grote liefde, ineens wél een kind ging krijgen. Van een andere vrouw.

Zo'n lotswending heeft ook iets pervers. 'Ja. Dat is zeker zo. Het was pervers, wreed en onverdraaglijk. Wat moet ik daar verder op zeggen? Ik weet nog dat ik de volgende ochtend bij het wakker worden een bloedneus had. Ik had me niet gestoten, het was een puur fysieke reactie. Alles waar je bang voor bent, gebeurt. Ik greep in een soort paniek terug op onze relatie, zo van: we komen er wel uit. Het was geen opzet, maar een ongelukje. Ondertussen: cháos. Soms kon ik weinig anders doen dan gewoon in het gras

liggen met de gedachte: ik leef nog, ik adem nog, dus het zal wel goed zijn.'

Was het theater opnieuw een vluchtplaats? 'Nee. Ik werkte toen even niet. Gelukkig maar: ik heb het écht gevoeld. Waarom zou je je emoties op zo'n moment willen beheersen?'

3. POËZIE

We halen koffie en thee in het keukentje verderop. Ze benadrukt dat ze vooral over haar eigen geschiedenis wil vertellen, zonder de namen van anderen te noemen. 'Er kwam nieuw leven aan, dat besefte ik wel. En ja, de baby kan er niks aan doen. De moeder heeft vanaf het begin gezegd: ik wil dit kind. Ik kende haar niet, maar naar mij toe is ze warm en begripvol geweest. Wij alledrie, zij, hij en ik, wisten heel goed: dit is een fucking moeilijke situatie, en we kunnen het helemaal verkloten, maar we kunnen ook zien of we er iets moois van kunnen maken. Voor mij gold... Er was een kind. Niet zoals ik het mij had voorgesteld, maar toch. Ik weet nog dat ik haar voor het eerst vasthield. Het 'grote probleem' was een klein, lief, schattig mensje geworden.'

Ze schraapt haar keel. 'Het was voor mij heel waardevol dat ik alleen met het kindje mocht zijn. Dat ik af en toe op haar mocht passen en dat ze dan naar me lachte. Het was liefde, van mijn kant, alleen maar liefde. Natuurlijk! Zo'n kleintje, daar kun je toch alleen maar van houden? Dat ik het vertrouwen kreeg van haar moeder was een heel, heel groot cadeau. Het heeft me geholpen met de situatie te dealen.'

Geen nijd, geen woede, geen pijn? 'Nee.'

Bijzonder. 'Het was onze redding.'

'VREEMD-
GAAN
GEBEURT
DAGELIJKS'

Je bleef bij Dragan. Je vergaf het hem? ‘Eh, ik denk het wel. Ik weet het niet zo goed. Kijk, ik wil niet hypocriet zijn. We weten allemaal dat vreemdgaan dagelijks gebeurt. Waarom zou je je daar zo over opwinden? Die collectieve verontwaardiging over een Bill Clinton, jóngens, echt. Het gevaar van vreemdgaan ligt 24 uur per dag op de loer!’ Lachje. ‘De een geeft er alleen wat sneller aan toe dan de ander. ‘Vanaf de geboorte zijn we nauw bij het kindje betrokken geweest, al was ze natuurlijk vooral bij haar moeder. Laatst vroeg iemand mij: hoe heb je dat ooit kunnen volhouden? Maar als zo’n bizarre, rare situatie zich voordoet, is het veel minder erg dan je je vooraf had kunnen voorstellen. Je dealt ermee. En er is nog schoonheid ook. Ik heb eens een mooie monoloog gespeeld van een vrouw in Berlijn, in 1945. Ze beschrijft tot in detail de verkrachtingen door Russische soldaten, maar óók de alledaagsheid van de zon die schijnt en hoeveel erwten ze nog heeft. Heel onsentimenteel, en daardoor mooi en krachtig.’

Ben je een liefhebber van poëzie? ‘Wat ik mooi vind aan poëzie is de gestolde werkelijkheid, waar veel betekenissen onder zit. De dichter die net zo lang blijft schaven tot hij de perfecte woorden en zinnen heeft gevonden om een diepte te suggereren waar je duizelig van wordt. Dat. Eén gedicht heb ik altijd onthouden, van Judith Herzberg, over een moedervogel: ik ben mijn jongen kwijt/goud gaf ik voor geritsel/mijn nest zit me te wijf. ‘Weet je dat ik nu pas de link leg naar mezelf? Dit is eigenlijk té kloppend, vind je niet?’

4. PLEZIER

En toen werd je verliefd. Ze straalt. ‘Jaha. Joepie.’ **Opnieuw op een acteur. Een blikseminslag?** ‘Nee. Ik had wel heel snel een *gevoeltje* bij hem. Vincent (van der Valk, red.) en ik speelden samen in een stuk van Toneelgroep Oostpool en reisden veel samen met de trein. Dat gevoel werd een gevoel. Het was best eng, want ik wist dat dit iets groots en definitiefs kon worden, dat ik mijn andere leven vaarwel zou kunnen gaan zeggen. Daarmee had ik de deur al op een kier gezet, blijkbaar. Ik was snel weg.’ **Hoe moeten we die stap zien? Ergens vandaan, of ergens naartoe?** ‘Allebei. Weet je wat het gekke was? Het ging. Met Dragan. Het ging! Ik wilde dat ook, juist ook omdat het voor mij een kans was een kind in mijn leven te hebben. Maar uiteindelijk bleek er toch iets onoverkomelijks te zijn: geschonden vertrouwen. Ik was onbewust ver verwijderd van hem geraakt. En toen de deur openging, was het verlangen om weg te gaan onbedwingbaar groot. ‘Vincent en ik hebben een diepe connectie. Vakmatig en persoonlijk is hij in de groei van z’n leven. Hij is 30, elf jaar jonger dan ik, maar in zo’n beloftevolle fase zit ik eigenlijk ook, met Toneelgroep Amsterdam en alle wendingen in mijn leven. Het moet nu geen *Viva* worden, maar Vincent is bloedmooi, intelligent, liefdevol, bijna egoloos, geestig en een supergoeie acteur. Na anderhalf jaar ben ik nog steeds

‘ACH, EEN
BEETJE
ANGST
HOORT BIJ
LIEFHEBBEN’

verliefd. Maar echt: verliefd. Ik voel nog steeds vlinders in mijn buik als ik naast hem wakker word. Vrienden en familie staan langs de zijlijn keihard te juichen.’

‘Mijn kracht is dat ik veel plezier kan hebben op het toneel’, zei je onlangs in *Het Parool*. ‘Plezier is mijn graadmeter.’ ‘Ja. Vanwege de vrijheid van het spelen. Dat je contact maakt met jezelf en mensen daarnaar kunt laten kijken, en dat je ze raakt. Door een zin, een beweging, een pauze. Ze houden de adem in of ontladen met een lach. Geweldig als dat gebeurt, heel fijn.

‘Humor heb ik hard nodig, in mijn vak en in het dagelijks leven. Dat heb ik van mijn moeder. Die heeft al lang MS. Dit voorjaar had ze in een maand een longontsteking, een hartinfarct en een beroerte. Drie keer een sterfbed, zeg maar. *She’s still here*. Mijn moeder zit vol grappen. Ze wilde laatst iemand niet zien: ‘Laat hem maar langskomen als ik weer eens doodga.’ Humor verlicht en relativiseert, maar dat is zo’n cliché. Weet je wat het is? Humor geeft de suggestie dat je boven de misère staat. Je kan ermee kloten door een ander perspectief te kiezen, door op een afstandje naar de situatie te kijken. Dat geeft de illusie van controle, van beheersing. Dat troost.’

5. PERSOONLIJKHEID

Hoe belangrijk is de persoonlijkheid van een acteur?

‘Het is alles. De motor, de carrosserie én de brandstof. Ik zeg niet dat je een boeiende persoonlijkheid moet hebben om een boeiende acteur te zijn, maar je gooit wel je ziel en zaligheid in een rol. Alles zet je in. Zonder die intensiteit en overgave is het niet interessant. Maar ja, dat zijn weer zulke grote woorden. Op de toneelschool vroegen ze: wat is theater voor jou? Sommigen riepen: leven, dood, pijn, geboorte. Ik vind het zo loos. Ik word daar heel recalcitrant van. ‘Het is niet per se goud als ik m’n hele hebben en houwen over de vloer smijt. Ik kan hysterisch zijn als een regisseur erom vraagt, maar het is zeker niet mijn eerste aanbod. Dat is eerder ingetogen, beschouwend. Iemand zei ooit tegen mij: als jij een impuls hebt, hangt er een kaartje waarop staat: mag dat? Dat is nog steeds wel zo. Ik ben ook dienstbaar. Een soldaatje. Ik doe het graag goed.’

Het is koeler geworden. Ze staat op en sluit de deuren van het balkon. Ze zegt dat het voor haar wezensvreemd is om zo lang en intensief over zichzelf te moeten praten.

Als je de afgelopen periode, die ruim drieduizend dagen, overziet, wat is dan de balans? Wat heb je gewonnen, wat heb je verloren? Ze denkt lang na. ‘Ik heb niets verloren, maar ik lijd nog steeds onder mijn angsten. Ze zijn zo levendig, en nog veel erger dan wat mij allemaal is overkomen. Mijn moeder is invalide. Straks word ik ook invalide. Of ik verlies een oog. Of een arm. Straks gaat er iemand dood. Mijn allergrootste angst was altijd dat er iets met het kindje zou gebeuren *on my watch*. Ik zie haar nu af en toe, daar geniet ik altijd van, maar daar wil ik niet over uitweiden. Eigenlijk ben ik nu heel gelukkig. Maar dan plop-plop-

GEWATTEERDE JAS MONKI ZIJDEN BLOUSE REPEAT PANTALON ELISABETTA FRANCHI

**'HUMOR
GEEFT DE
SUGGESTIE
DAT JE BOVEN
DE MISÈRE
STAAT'**

plop-ploppen er zomaar weer 23 dingen op die het geluk kunnen verstoren. Ach, een beetje angst hoort bij liefhebben. Als je niet doodsbang bent geluk of schoonheid kwijt te raken, ben je er toch niet ten diepste mee verbonden? 'Ik heb er vrede mee dat ik zelf nooit moeder zal worden. Af en toe overvalt me een vorm van verdriet, maar dat is ook wel weer fijn: het betekent dat ik nog met het thema verbonden ben. Dat verdriet is niet erg. Het gekke is: ik hoop toch op een wonder. Stiekem. Heel irrationeel, hoor. Maar dat het toch mogelijk is om nog zwanger te worden. En ja, wat heb ik gewonnen? Ik ben er nog. Blijkbaar. Daar ben ik superblij mee.'

